

Čís. 5997.

Rozluka manželství zdejších státních občanů, na niž uznal právoplatně cizozemský soud z důvodu uznaného i zdejším právním řádem, jest i zde účinnou.

(Rozh. ze dne 4. května 1926, Rv I 391/26.)

Adolf F., československý státní příslušník, vystoupil z církve římskokatolické, přestoupil dne 21. června 1918 do církve evangelické augšburského vyznání a uzavřel dne 12. června 1919 sňatek manželský s Alžbětou rozenou R-ovou, která také 21. června 1918 přestoupila z církve římsko-katolické do církve evangelické, před evangelickým farním úřadem augšburského vyznání ve Štýrském Hradci. Toto manželství bylo pravoplatným rozsudkem zemského soudu ve Štýrském Hradci ze dne 16. prosince 1924 podle §§ 115 obč. zák. v republice Rakouské platícího k souhlasné žádosti obou manželů pro nepřekonatelný odpor rozloučeno a to z viny Adolfa F-a. Týž uzavřel pak dne 23. února 1925 před evangelickým farním úřadem v Mariboru nový sňatek s Marií Julianou P-ovou, která byla rovněž víry evangelické augšburského vyznání. Z povinnosti úřední bylo k oznámení čsl. místokonsulátu ve Štýrském Hradci zavedeno šetření o neplatnosti manželství Adolfa F-a s Marií Julianou F-ovou. Procesní soud prvé stolice prohlásil manželství Adolfa F-a s Marií Julianou F-ovou neplatným, aniž by na neplatnosti té postihovalo zavinění tu nebo onu stranu. Odvolací soud k odvolání manželů Adolfa a Marie Juliany F-ových napadený rozsudek potvrdil. Důvody: Prvý soud prohlásil druhé manželství Adolfa F-a neplatným, poněvadž rozsudek zemského soudu ve Štýrském Hradci, výrok to cizího soudu o otázce osobního stavu československého státního občana není ve smyslu § 81 čís. 3 ex. ř. v obvodu zdejšího státního území vykonatelným a nemá zde tudíž právní účinnosti, takže platností tohoto druhého manželství Adolfa F-a, jehož první manželka Alžběta, roz. R-ová posud jest na živu, vadí překážka § 62 obč. zák. Tento názor prohlašují odvolatelé za nesprávný, poněvadž v čase podání žaloby o rozluku měli manželé Adolf a Alžběta F-ovi řádné bydliště ve Štýrském Hradci, tamní zemský soud použil při projednávání žaloby zákonných předpisů, v republice Rakouské platných a to jak hmotných tak i formelních, takže prvé manželství Adolfa F-a bylo řádně úplně rozvázáno a tudíž Adolf F-a oprávněn vstoupiti v nové manželství. Názor ten shledává odvolací soud právně mylným, souhlase s názorem prvního soudu, neboť jde o posouzení platnosti manželství, které uzavřel příslušník Československé republiky v cizině a tu použití dlužno ustanovení § 4 obč. zák., dle něhož státní občané i v jednáních, která předseberou mimo území státní, zůstávají zákony v tomto území platícími vázáni potud, pokud jich osobní způsobilost, je předsebrání je tím obmezena a pokud tato jednání zároveň v oblasti státního území právní účinky jeviti mají. Musí tudíž osobní způsobilost Adolfa F-a, jakožto československého příslušníka k uzavření druhého manželství v cizině posuzována

býti výlučně dle zákonů republiky Československé a může tudíž v její oblasti právní účinnosti nabýti jen takový rozsudek, rozluhu manželství státního příslušníka vyslovující, který byl vynesen soudy republiky Československé, nikoliv však rozsudek soudu cizozemského, jemuž zákony tohoto státu ve věcech osobního stavu státních příslušníků ani vykonatelnosti nepřiznávají (§ 81 čís. 3 ex. ř.). Na tom ničeho nemůže změnit okolnost, že rozluha vyslovena byla cizozemským soudem na základě § 115 obč. zák. rakouského, který byl v Československé republice dle § 25 zák. ze dne 22. května 1919, čís. 320 sb. z. a n. zrušen, zásada jeho však přejata do zákona rozlukového (§ 13 písm. i) a rozšířena na všechna manželství, takže i tuzemský soud, kdyby se naň byli manželé Adolf a Alžběta F-ovi obrátili, byl by na rozluhu uznal. To právě měli manželé učiniti, chtěli-li, by rozluha měla účinnost pro toto území státní. Obrátili-li se však na soud cizozemský, má rozsudek jím vynesený právní účinnost jen pro obvod tohoto cizího státu a nemůže v území zdejšího státu tvořiti zákonný podklad pro rozvázání svazku manželského. Důsledkem toho musí prvé manželství Adolfa F-a s Alžbětou roz. R-ovou pokládáno býti za dosud po právu trvající a druhé manželství Adolfa F-a s Marií Julianou P-ovou proto za neplatné.

Nejvyšší soud změnil rozsudky obou nižších soudů a vyslovil, že manželství Adolfa F-a s Marií Julianou F-ovou rodem P-ovou není neplatným z důvodu trvajícího prý prvního manželského svazku Adolfa F-a s Alžbětou F-ovou.

D ů v o d y:

Není dle obsahu rozlukových spisů zemského soudu ve Štýrském Hradci nejmenší pochybnosti o tom, že tu nepřekonatelný odpor jako důvod rozluky ve smyslu §u 115 obč. zák. se všemi jeho tam žádanými náležitostmi byl a že tedy, kdyby o rozluhu bylo bývalo žalováno u soudu Československé republiky po rozumu §u 13 písm. i) platného rozlukového zákona, jehož ustanovení se tu úplně kryje s ustanovením §u 115 obč. zák., bývala by rozluha i Československým soudem byla vyslovena býti musila, jak to i napadený rozsudek odvolacího soudu výslovně uznává. Nižší stolice nicméně uznaly na neplatnost druhého manželství. Zjevně na prvý pohled, že vše závisí na zodpovědění otázky, zda je rozsudek zemského soudu ve Štýrském Hradci vyslovující rozluhu prvního manželství, platným i ve zdejším území, čili nic, neboť je-li i tu platným, prvé manželství neexistuje a druhé je platné, pakli není tu platným, prvé existuje a druhé je neplatné. Jest skutečně všeobecnou nauka, že an zákon nemá o tom ustanovení, zda a pokud cizozemský rozsudek platí i v tuzemsku, dlužno sáhnouti k předpisům exekučního řádu §u 79 a násl. a uznati ony cizozemské rozsudky zde za platné, jež jsou podle předpisů těch zde vykonatelný a ony za neplatné, jež zde vykonatelný nejsou. Tak Neumann Kom. k c. ř. s. str. 1283, Walker, Internationales Privatrecht Wien 1922 str. 629, načež Neumann v Kom. k ex. ř. k §u 81 č. 3 mezi statusové věci v tomto předpisu vytčené čítá, podobně jako Pollak, Syst. d. öst. ZPR. str. 298, i věci manželské. Předpis ten zní:

Povolení exekuce na základě cizozemského rozsudku žádané jest odepřítí, týče-li se rozsudek osobního stavu zdejšího státního příslušníka a proti němu má být vykonán. Tento předpis tedy prý brání, by v tuzemsku přípuštěna byla platnost cizozemského rozsudku ve věcech manželských. Zdá se, že nauka tento předpis přeceňuje, pravíť sama, že význam, který mu přikládá, sahá mnohem dále, než jaký mu dle jeho postavení přísluší, tak výslovně na př. Walker str. 630. Když zákon o platnosti cizozemských rozsudků v tuzemsku ničeho nepředpisuje, bylo by snad lépe opřítí se o obdobu a přirozenost věci (§ 7 obč. zák.) a předpis Šu 81 čís. 3 ex. ř. přibrati jen na pomoc. Skutečně důsledky naukou z tohoto předpisu vyvozované vedou k podivuhodným rozporům a nauka vzbuzuje tudíž vážné pochybnosti. Dejme tomu, že k statusovým žalobám náležejí i žaloby ve věcech manželských, tedy zejména též žaloba (žádost) o rozlučku, o jakou právě jde, neb o neplatnost manželství, přece nelze zde mluvit o nějaké exekuci, nějakém vykonání rozsudku, neboť manželství jest rozloučeno rozsudkem samým, aniž by ještě nějakého úkonu bylo třeba a zrovna tak tomu jest také, vyslovil-li rozsudek neplatnost manželství, kde dokonce výrok působí nazpět na dobu uzavření manželství od tehdejška. Vyznačení výroku v matrice, ač v tomto případě ani ta se v tuzemsku nevede, není exekucí, nýbrž jen uvedením právního stavu rozsudkem nastalého v patrnost. Ať byl rozsudek v matrice vyznačen nebo nebyl, nemá to na právní stav jím vyslovený žádného vlivu zrovna tak, jako nemá vlivu na platnost manželství, byl-li sňatek zapsán čili nic (§ 10 zák. ze dne 22. května 1919, čís. 320 o obřadnostech smlouvy manželské). Ale nejen že tento předpoklad, aby šlo o to, by se rozsudek ve věcech manželských v tuzemsku proti zdejšímu občanu provedl, tu nikdy nedopadá, nýbrž dojde se s předpisem tím i k té nesrovnalosti, že kdyby se i na krásně vykonati mohl, jest neplatným jen ohledně té strany, proti které má být vykonán, vždyť přece předpis se exekuce proti straně druhé, jež není zdejším příslušníkem anebo proti níž nemá zde být rozsudek vykonán, nedotýká a nedotýká se tedy ani platnosti rozsudku vůči ní. K tomu doložiti dlužno, že jde-li o sňatek neplatný, nenabyla jím manželka státní příslušnosti manželovy ani dle práv, dle nichž následuje v státním občanství manžela. Skutečně nejen ze znění, nýbrž hlavně z motivů tohoto předpisu plyne, že zákonodárce žádným způsobem nepřipisoval mu ten dosah, jaký mu nauka přispisuje a že tedy nauka daleko překračuje meze úmyslu zákonodárcova. Motivy k Šu 79 ex. ř. k tomuto našemu předpisu Šu 81 čís. 3 totiž praví: Die Bestimmungen, welche im § 81 Zl. 2—4 Aufnahme gefunden haben, bezwecken den Ausschluss der Verwirklichung von Urteilen, die ihrem Inhalte nach Rechtsbeziehungen betreffen oder Rechtsverbindlichkeiten auflegen, welche das inländische Recht nicht anerkennt oder direkt verbietet. Es soll dadurch vermieden werden, dass die inländische Gerichte, wie erwähnt, im Wege der Rechtshilfegewährng zu tun gezwungen werden können, was ihnen das inländische Gesetz in allen anderen Fällen verbietet. Avšak je v tomto případě něco, co by zdejší Československé právo neuznávalo nebo zakazovalo? Docela nic. Naopak doslovně uznává a dopouští i ono to, co rozsudek štýrsko-hradecký, o jehož plat-

nost jde, vyslovil: rozluku z důvodu nepřekonatelného odporu oběma stranami žádanou. Měly tedy nižší stolice zkoumati, zda zdejší právo to dopouští, zda není v rozsudku něco proti zdejšímu právnímu řádu. Odvolací soud sice to zkoumal a uznává bezvýhradně, že i tuzemský soud byl by rozluku povolil, kdyby se manželé F-ovi byli naň obrátili, ale neshledává, že by tento soulad zdejšího práva s cizozemským stačil, nýbrž žádá, by se manželé F-ovi opravdu byli obrátili na tuzemský soud a rozluku zde si vymohli. Ale tak jako samy souhlasné rozsudky nižších stolic, vyslovující neplatnost sporného manželství, odporují přirozenému citění lidskému, třeba že se, jak ukázáno, srovnávaly s naukou a patrně jen jí daly se svésti, tak i tento důvod odporuje přirozené zásadě rozumové (ratio), neboť co by se muselo státi, by se došlo k výsledku, který tu každý spravedlivě cítící posuzovatel očekává jako samozřejmý a nutný? Je-li druhé manželství neplatné, než se vymůže v tuzemsku rozluka prvního, musili by dřívější manželé F-ovi provésti napřed tuto rozluku ještě jednou zde, v tuzemsku a pak by se musili nyníjší manželé F-ovi ještě jednou vzít. Ale nač tyto právní okliky a tato procesní ne pouze nehospodárnost, nýbrž přímo marnotratnost, když provedený rozlukový proces tu je, příslušné československé soudy ho v pořadu stolic prozkoumaly a shledaly rozsudek na rozluku znějící dle hmotného práva československého v úplném pořádku? A v tom právě spočívá význam vicekonsulárního oznámení věci: oznámení to a provedené na ně řízení soudní nebylo zbytečné, nýbrž nutné, by se ukázalo a Čsl. soudy bylo zjištěno, zda rozluka vyslovena byla cizozemským soudem z důvodu zdejším právem uznaného.

Než otázka vlastně jest již zkrácena. Správně klásti a zodpověděti sluší otázku, má-li býti úplná, takto: Podle kterého práva dlužno rozluku sporného prvního manželství posuzovati: podle rakouského či československého? Jestli podle rakouského, není závady, neboť rozluka je vyslovena právoplatným rakouským rozsudkem, jenž tvoří právo. Jest tedy jen otázkou, nebylo-li by závady, kdyby se rozluka posuzovala dle práva Československého. Připusťme bez dalšího zkoumání, že rozluka měla jeviti účinky i pro tuzemsko, že tedy akt rozluky byl, ježto F. je československým příslušníkem, dle §u 4 obč. zák. vázán na materiální právo československé. Že jde v §u 4 obč. zák. jen o materiální právo, jest bezesporně jisté, arg. slova »občanské zákony«, roz. občanské ve smyslu §u 1 obč. zák. Na příslušnosti soudní nezáleží. Než i kdyby se tu ve smyslu hořejší panující nauky přihlíželo k předpisu §u 80 čís. 1 ex. ř. a zkoumalo se, zdali štýrsko-hradecký soud zemský byl podle zdejších předpisů o příslušnosti kompetentním rozhodnouti o rozluce, tedy to úplně dopadá, protože měli oba manželé bydliště v Štýrském Hradci, jak žaloba o rozluku dokazuje, a byla tedy dána příslušnost jeho dle §u 76 zdejší j. n. Posuzuje-li se však materiálně právní otázka rozluky dle našeho československého práva, shledá se, jak už shora řečeno, že důvod rozluky zde uznaný byl dán, a že tedy právě proto není závady, by rozsudek štýrsko-hradecký nepožíval i zde platnosti; požívá-li však platnosti, jest rozluka jím vyslovená účinnou i zde a prvé manželství již neexistuje, pročť není tu důvod neplatnosti druhého manželství dle

Šu 62 obč. zák. Jinak by bylo, a to celou otázku osvětluje, kdyby rakouské právo znalo důvod rozluky zde neuznaný a soud byl z něho manželství rozloučil; tu ovšem by rozluka ta u nás neplatila. Ale československé právo je na důvody rozluky nejbohatším, zná při nejmenším všechny důvody běžné v cizích zákonodárstvích a proto takový případ může vůbec sotva nastati. Podobně neplatil by zde cizozemský rozsudek, o nějž jde, kdyby užitý důvod rozluky nebyl v cizozemsku tak upraven, jako zde na př. rozluka pro nepřekonatelný odpor připouštěla se tam i na žádost jen jedné strany a pod. Ale i tu právě vše souhlasí. Bylo tedy tak uznati, jak se stalo. Že tento výsledek odpovídá spravedlnosti, dokazuje i Haagská dohoda (§§ 1 a 2 Walker str. 605), dle níž, má-li rozluka míti mezinárodní platnost v jejím smyslu, musí býti přípustna nejen dle práva místa žaloby, nýbrž i dle domovského práva manželů, čemuž právě v tomto případě tak jest. Platnost druhého manželství ovšem nebylo lze vysloviti, protože nebyly vyšetřovány všechny ostatní podmínky platnosti, nýbrž jen ta jedna, totiž nedostatek jiného dřívějšího svazku manželského na straně Adolfa F-a, a tedy mohlo býti jen vysloveno, že uplatňovaný důvod neplatnosti dán není.

Čís. 5998.

Ochrana nájemců (zákon ze dne 26. března 1925, čís. 48 sb. z. a n.).
O místnosti, nepodléhající ochraně nájemců ve smyslu Šu 31 (1)
čís. 1 zák. jde tehdy, bylo-li stavebním úřadem povoleno obývání místností těch teprve následkem adaptace po 1. květnu 1924, kdežto před tím bylo obývání místností těch snad možným, nikoliv však dovoleným.

(Rozh. ze dne 4. května 1926, Rv I 566/26.)

Žalobci dali žalovaným soudní výpověď z bytu, majíce za to, že vypovězený byt nespadá pod zákon o ochraně nájemců, ježto jde o podstatnou úpravu místností dříve neobytných na obytné. K námitkám žalovaných ponechal procesní soud své stolice výpověď v platnosti. Odvolací soud napadený rozsudek potvrdil. Důvody: Dle Šu 31 (1) zákona ze dne 26. března 1925, čís. 48 sb. z. a n. nevztahuje se tento zákon m. j. na místnosti, které byly teprve po 1. květnu 1924 nově zřízeny, nebo z neobytných na obytné upraveny a pronajaty. Ze zákona je zřejmou tendence nejen chrániti nájemce, nýbrž i tendence, odbourávající dosud platné předpisy o omezování vlastníků domů ve volném nakládání majetkem. Průzračným úmyslem zákona jest uvolniti, pokud to ovšem jest možno vzhledem k panující ještě tísní bytové, vázanou dosud disposici vlastníka domu alespoň potud, pokud investoval do domu nově zbudovaného nebo na úpravu místností značný náklad. Že zde jde o značnou investici, patrné je z rozpočtu stavitele. Poněvadž nemůže býti pochybno, že místnosti, předmět sporu tvořící, před tím, než byly upraveny a jako obytné pronajaty, byly místnostmi neobytnými, neboť obytnými se teprve staly novou